

Škoda, vzniklá členu družstevní záložny

Škoda, spočívající v tom, že nárok člena družstevní záložny na vyplacení vkladu nebyl v důsledku špatného hospodaření s členskými vklady plně uspokojen, nevzniká již v okamžiku, kdy družstevní záložna poruší své povinnosti vyplývající ze závazkového vztahu, nýbrž až okamžikem, kdy je zřejmé, že se právo člena záložny (věřitele) na plnění proti záložně (dlužníkovi) fakticky stalo nevymahatelným, a že je vyloučeno, aby vůbec bylo uspokojeno. Vznik škody na straně člena družstva tedy předpokládá, že jeho právo na výplatu vkladu není uspokojeno a že je již nelze na povinném subjektu vymáhat. Z tohoto hlediska není rozhodující, zda došlo k prodlení s výplatou peněžních vkladů, neboť příčinou vzniku škody, jejíž náhrada je na žalované požadována a jež má spočívat v neuspokojené pohledávce žalobce z vkladu v družstevní záložně, není samotné prodlení s tímto plněním. V případě probíhajícího konkursu na majetek družstva to znamená, že členům může škoda vzniknout až tehdy, pomínou-li účinky prohlášeného konkursu, neboť teprve nebude-li jejich nárok uspokojen ani v rámci konkursu (popř. likvidace), vzniká jim majetková újma.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1536/2003, ze dne 30.6.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. Ing. Z. K. proti žalované České republice - Ministerstvu financí ČR, se sídlem v Praze 1, Letenská 15, zastoupené advokátem, o 274.743,69 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 41 C 201/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 6. listopadu 2002, č. j. 13 Co 268/2002-82, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se po částečném zpětvzetí žaloby domáhal zaplacení částky 274.743,69 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem - zejména nedostatečnou dozorovou činností Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami, který měl zanedbat své povinnosti vyplývající ze zákona č. [87/1995](#) Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, a tak způsobit, že se R. záložna, spořitelní a úvěrní družstvo (dále též jen „záložna“), jejímž se žalobce stal členem, dostala do neuspokojivé hospodářské situace a byla zde zavedena nucená správa; žalobci vznikla škoda tím, že ztratil možnost disponovat s prostředky uloženými v záložně.

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 26. 3. 2002, č. j. 41 C 201/2001-52, žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobce uložil peníze na vklad u R. záložny, spořitelního a úvěrního družstva, nad níž byla rozhodnutím Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami ze dne 1. 6. 2000, č. j. 3131/2000/1, ve spojení s rozhodnutím Ministerstva financí ČR ze dne 1. 11. 2000, č. j. 352/72 789/2000, a opakovaně rozhodnutím Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami ze dne 31. 5. 2001, č. j. 2684/2001/I, ve spojení s rozhodnutím Ministerstva financí ČR ze dne 7. 9. 2001, č. j. 352/66661/200, 1, zavedena nucená správa, která trvala ještě v době vyhlášení rozsudku. Správcem byl ustanoven Ing. V. C., jenž podal návrh na prohlášení konkursu na majetek družstevní záložny, o němž v době vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně nebylo dosud konkursním soudem rozhodnuto. Soud posuzoval nárok žalobce podle zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Dospěl k závěru, že na straně žalobce nebyl k okamžiku vyhlášení rozsudku prokázán vznik škody jakožto majetkové újmy spočívající ve zmenšení majetku poškozeného nebo jiném znehodnocení existujícího majetku, případně v ušlém zisku, přičemž výše škody musí být přesně vyčíslitelná. Družstevní záložna, nad kterou měl stát v tomto případě vykonávat dozor, je nadále zapsána v obchodním rejstříku a je zde zavedena nucená správa, v jejímž rámci probíhá inventura majetku záložny, rekapitulace jejího dřívějšího hospodaření, zjišťování jejích aktiv a pasiv. Lze předpokládat, že dojde k prohlášení konkursu, v jehož rámci se správce nebo likvidátor bude snažit zahrnout do majetku záložny prostředky získané z řady jejích pohledávek. V současné době nelze objektivně zjistit, s jakým výsledkem skončí nucená správa, konkursní řízení nebo likvidace záložny, jaké prostředky budou jednotlivým členům záložny vyplaceny a jaká tedy bude výsledná újma v jejich majetkové sféře,

pokud vůbec vznikne. Podle soudu prvního stupně nelze výši škody odvozovat z výše vkladů, toto hledisko nemůže být rozhodné pro stanovení skutečné výše škody, která bude ještě značnou dobu pohyblivá a závislá na dalších krocích, jež budou podniknuty nuceným správcem, likvidátorem nebo správcem konkursní podstaty. Žalobce se tedy ke dni vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně nemohl dozvědět o existenci škody v přesné výši, nenastal ještě okamžik možnosti uplatnění práva na náhradu škody (actio nata), není prozatím vůbec zřejmé, kdo a v jaké výši za případnou škodu odpovídá, a nemohla tedy ještě ani začít běžet promlčecí doba. To vše bude zřejmé až po vyčerpání všech zákonných možností k uspokojení nároků členů proti družstevní záložně; uložení povinnosti státu, aby ještě předtím nahradil škodu, by mohlo vést k neoprávněnému majetkovému prospěchu osob, které touto cestou získají své prostředky nazpět. Zavedení nucené správy v záložně považoval soud za postup v souladu s ustanovením § 28b zákona č. [87/1995](#) Sb., nemůže se proto jednat o nesprávný úřední postup. Nesprávným úředním postupem by mohla být - za splnění dalších předpokladů - dřívější nečinnost dozorového úřadu, avšak zkoumání existence této podmínky odpovědnosti státu za škodu považoval soud za nadbytečné za situace, kdy dovedl nedostatek splnění prvního z předpokladů vzniku odpovědnosti, jímž je vznik škody.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 11. 2002, č. j. 13 Co 268/2002-82, rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrdil, změnil výrok o nákladech řízení před soudem prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Podle odvolacího soudu soud prvního stupně uplatněný nárok správně posuzoval jako nárok na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem podle zákona č. [82/1998](#) Sb. a správně dovedl, že nebyl naplněn jeden z předpokladů odpovědnosti - existence škody jakožto objektivně zjiitelné majetkové újmy na straně toho, kdo se odškodnění domáhá. Náhradu škody lze poškozenému přiznat tehdy, pokud je její existence prokázána a je-li k vydání rozhodnutí soudu přesně vyčíslitelná; v dané věci však tento předpoklad naplněn nebyl, neboť nelze vyloučit, že ohledně výše škody může nastat určitý posun, a lze tedy dovést, že okamžik, kdy je možné uplatnit nárok na náhradu škody, ještě nenastal (v odvolacím řízení vyšlo najevo, že byl prohlášen konkurs na majetek záložny, bylo poskytnuto plnění ze zajišťovacího fondu družstevních záložní, byla podána žaloba na plnění proti záložně). K závěru o vzniku škody nelze dospět ani aplikací ustanovení § 136 o.s.ř., jak se domáhá odvolatel, neboť v řízení o náhradu škody musí být nejprve nepochybně prokázáno, že škoda vznikla, a pouze výši škody, je-li sporná nebo obtížně zjiitelná, může soud určit za použití tohoto ustanovení. V dané věci však o takový případ nejde a nebyly proto splněny podmínky ani pro vydání mezitímního rozsudku, neboť předpokladem takového postupu je naplnění právního základu vzniku odpovědnosti za škodu. Soud prvního stupně tedy nepochybil, jestliže žalobu z důvodu nenaplnění jednoho z předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu na straně žalované zamítl, a nepochybil rovněž v tom, že se za této situace nezabýval splněním dalších předpokladů odpovědnosti, zejména odvolatelem vytykáno nesprávného úředního postupu Úřadu pro dohled nad družstevními záložkami.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Dovolatel nesouhlasí s argumentem odvolacího soudu, že ještě mohou nastat okolnosti, které vznik škody zcela vyloučí. Ani v soudním řízení není možné předpokládat, že budou splněny nemožné podmínky a nastanou nemožné okolnosti. Je notorií, že došlo ke krachu celého sektoru družstevních záložní; vznik škody na straně žalobce byl přiznán a uznán rozhodnutím Zajišťovacího fondu družstevních záložní vyplácet tzv. pojištěné vklady, a to na základě oznámení Úřadu pro dohled nad družstevními záložkami, že R. záložna není schopna dostát svým závazkům vůči vkladatelům ze zákonných smluvních podmínek. V tomto výroku je podle dovolatele jednoznačně obsaženo, že zde vznikla konkrétním vkladatelům konkrétní záložny skutečná majetková újma, jde tedy o jednoznačné a nepochybné konstatování vzniku škody na straně žalobce. Základem požadované náhrady škody jsou částky, které má žalobce uloženy u záložny a které nebyly ve stanoveném termínu vyplaceny. Tím vznikla žalobci majetková újma, která nijak nesouvisí s probíhajícím konkursním řízením, jehož výnos podléhá jinému právnímu režimu. Důležitá je však především okolnost, že státem zřízený dohledový orgán, který měl chránit vklad (investici) občana, tuto občanam placenou službu neprovedl. Pokud Úřad pro dohled nad družstevními záložkami neplní ustanovení § 27 a § 28 zákona č. [87/1995](#) Sb., jedná protiprávně a musí za své jednání nést odpovědnost. V daném případě bylo vlastnické právo poškozeno nesprávným úředním postupem, újma žalobci vznikla a v případě pochybností o jejím vyčíslení mohl soud uvážit konkrétní výši podle ustanovení § 136 o.s.ř. Podle dovolatele je dána i příčinná souvislost mezi protiprávními činy a opomenutími Úřadu pro dohled nad družstevními záložkami a Ministerstva financí a mezi škodou, kterou žalobce utrpěl. Ohledně prokázané výše škody dovolatel odkazuje na rozhodnutí publikované pod R 13/85, má za to, že oba soudy měly dostatečný prostor pro rozhodnutí o základu věci a že pochybily, pokud konstruovaly zákonem neaprobovaný pojem předčasnosti žaloby, aniž by rozhodly alespoň o základu nároku mezitímním rozsudkem. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání poukazuje na to, že dovolání není podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné, a ztotožňuje se s odůvodněním odvolacího soudu a soudu prvního stupně. Ve sporech o náhradu škody je základem věci zjištění, zda je dána odpovědnost škůdce za tvrzenou škodu. Protože nebyla splněna jedna z podmínek

vzniku odpovědnosti za škodu, nemohl soud rozhodnout mezitímním rozsudkem o základu nároku. Vzhledem k probíhajícímu konkursnímu řízení není možné určit výši údajné škody, neboť žalobce se do konkursního řízení přihlásil se svou pohledávkou a lze očekávat, že mu bude část vkladu uhrazena z konkursní podstaty; není přitom jisté, že konkursní řízení skončí likvidací. Omezení nakládání s vklady pak není žádným vyvlastněním, ale zákonným důsledkem prohlášení konkursu, tedy stavem v souladu s objektivním právem. Použití ustanovení § 136 o.s.ř. přitom není na místě, neboť se vztahuje na případy, kdy zjištění nároku bude obtížné nebo nemožné vždy, nikoliv dočasně. Žalovaná navrhl, aby dovolání bylo zamítnuto.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. oprávněnou osobou - účastníkem řízení, a po přezkoumání věci ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o.s.ř. dospěl k závěru, že dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., není důvodné.

Zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závěru, že žaloba na náhradu škody je předčasná, neboť v době rozhodování soudu ještě nevznikla škoda, jejíž náhrady se žalobce jako člen družstevní záložny domáhá na žalované České republice z důvodu nedostatečného plnění jejích povinností v rámci státního dozoru nad činností družstevních záložen. Otázka vzniku škody je sice otázkou skutkovou, avšak posouzení, které skutkové okolnosti jsou z hlediska naplnění hypotézy právní normy rozhodující, je posouzením právním. Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o.s.ř. spatřuje dovolací soud v posouzení otázky okamžiku vzniku škody členů družstevní záložny, jakožto předpokladu pro uplatnění práva na náhradu škody, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla zatím vyřešena. S tím, jak po právní stránce byla tato otázka odvolacím soudem posouzena, se dovolací soud ztotožňuje.

Podle § 13 odst. 1 věty první zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

Ustanovení § 13 zákona zakládá objektivní odpovědnost státu (bez ohledu na zavinění), jíž se nelze zprostit a která předpokládá současné splnění tří podmínek: 1) nesprávný úřední postup, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody. Protože zákon č. [82/1998](#) Sb. obsahující zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou orgánem státu blíže nedefinuje pojem škody ani neupravuje rozsah její náhrady, je třeba v této otázce vycházet z ustanovení občanského zákoníku.

Podle § 442 odst. 1 obč. zák. hrađí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

Škodou zákon míní újmu, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (spočívá ve zmenšení jeho majetkového stavu) a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především penězi. Skutečnou škodou je nutno rozumět takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí. Ušlý zisk je v podstatě ušlým majetkovým prospěchem a spočívá v nenastalém zvětšení (rozmmožení) majetku poškozeného, které bylo možno - kdyby nebylo škodné události - důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí (stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cpj 87/70, publikované pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1971).

Poškozený je povinen vznik škody na své straně prokázat a v řízení o nároku na náhradu škody tak na žalobci leží důkazní břemeno o tom, že škoda vznikla. Aby byl splněn tento zákonný předpoklad, musí škoda existovat nejpozději v době, kdy soud o uplatněném nároku rozhoduje. I pro rozhodování soudu o nároku na náhradu škody platí totiž ustanovení § 154 o.s.ř., které stanoví, že pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení. To znamená, že rozhodující je skutkový stav věci, jaký je v době, kdy soud vyhláší své rozhodnutí, a nikoliv stav, který s větší či menší pravděpodobností v nejbližší době nastane. Neexistuje-li škoda v době rozhodování soudu o uplatněném nároku na její náhradu, byl nárok uplatněn předčasně, což má za následek zamítnutí žaloby, tzv. „pro tentokrát“, aniž by bylo třeba zabývat se splněním dalších předpokladů odpovědnosti za škodu.

Podle ustanovení § 3 zákona č. [87/1995](#) Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. [586/1992](#) Sb., o daních z příjmů, družstevní záložna je oprávněna vykonávat tyto činnosti: a) přijímat vklady od svých členů, b) poskytovat úvěry svým členům, c) poskytovat svým členům peněžní služby specifikované pod body 1. - 3. a d) poskytovat svým členům další služby specifikované pod body 1. - 4.

Podle ustanovení § 4 odst. 2 tohoto zákona v rozsahu určeném stanovami má každý člen a) právo a povinnost ukládat v družstevní záložně vklady, b) právo na poskytnutí úvěru a dalších služeb, c) právo na neprodlené poskytnutí úplných informací o hospodaření družstevní záložny a rozhodnutích jejich orgánů a oprávněných osob.

Podle § 17 odst. 1 věty první zákona ve znění účinném do 30. 11. 2001 náhrada za pojištěný vklad (dále jen "náhrada") se vkladateli z Fondu poskytne v případě, že Fond obdrží písemné oznámení Úřadu o neschopnosti družstevní záložny dostát závazkům vůči vkladateli za zákonných a smluvních podmínek.

Z uvedené úpravy je zřejmé, že člen družstevní záložny má v rozsahu určeném stanovami právo na poskytování peněžních služeb, při nichž mezi ním a záložnou vznikají právní vztahy podle příslušných ustanovení občanského nebo obchodního zákoníku, a to včetně práva na výplatu vkladu. Škoda, spočívající v tom, že nárok člena družstevní záložny na vyplacení vkladu nebyl v důsledku špatného hospodaření s členskými vklady plně uspokojen, nevzniká již v okamžiku, kdy družstevní záložna poruší své povinnosti vyplývající ze závazkového vztahu, nýbrž až okamžikem, kdy je zřejmé, že se právo člena záložny (věřitele) na plnění proti záložně (dlužníkovi) fakticky stalo nevyzpytatelným, a že je vyloučeno, aby vůbec bylo uspokojeno. Vznik škody na straně člena družstva tedy předpokládá, že jeho právo na výplatu vkladu není uspokojeno a že je již nelze na povinném subjektu vymáhat. Z tohoto hlediska není rozhodující, zda došlo k prodlení s výplatou peněžních vkladů, neboť příčinou vzniku škody, jejíž náhrada je na žalované požadována a jež má spočívat v neuspokojené pohledávce žalobce z vkladu v družstevní záložně, není samotné prodlení s tímto plněním. V případě probíhajícího konkursu na majetek družstva to znamená, že členům může škoda vzniknout až tehdy, pomínou-li účinky prohlášeného konkursu, neboť teprve nebude-li jejich nárok uspokojen ani v rámci konkursu (popř. likvidace), vzniká jim majetková újma. Tím je zároveň vyvrácena dovolací námitka, že probíhající konkurs na družstevní záložnu nesouvisí s uplatněným nárokem na náhradu škody.

Z okolnosti, že žalobce obdržel od Fondu pojistné plnění jako částečnou náhradu za pojištěný vklad, nelze dovozovat, že mu vznikla škoda v občanskoprávním smyslu, jak byla definována shora. Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech totiž nárok na výplatu náhrady za pojištěný vklad spojuje se splněním jiných podmínek, než jakými je v občanském právu charakterizován vznik škody; podmínkou pro náhradu je totiž písemné oznámení Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami o neschopnosti družstevní záložny dostát závazkům vůči vkladateli za zákonných a smluvních podmínek, nikoliv vznik škody spočívající ve zmenšení majetkového stavu člena družstva.

Z výše uvedeného vyplývá i nesprávnost dovolací námitky, že k závěru o vzniku škody lze dospět aplikací ustanovení § 136 o.s.ř., podle nějž lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy. Toto ustanovení totiž předpokládá, že vznik škody (základ nároku) je prokázán a obtíže vznikají při určení její výše; jediné tehdy, prokáže-li poškozený v občanském soudním řízení vznik škody, ale neprokáže její výši uplatněnou v žalobě, může soud s přihlédnutím k výsledkům provedené dokazování použít ustanovení § 136 o.s.ř. ohledně té části škody, jejíž výši lze zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo ji nelze zjistit vůbec (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 12. 1983, sp. zn. 1 Cz 47/83, publikovaný pod č. 13 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1985). Jestliže tedy žalobci dosud škoda nevznikla, není namístě zabývat se její výší, a to ani volnou úvahou soudu podle citovaného ustanovení.

Názor odvolacího soudu, z něhož vychází jeho rozhodnutí, že v době probíhajícího konkursního řízení na majetek družstevní záložny nemohla žalobci jako členu této záložny ještě vzniknout škoda, spočívající v neuspokojení jeho nároků na výplatu vkladů, je správný, a za této situace je správný i jeho závěr, že z tohoto důvodu nebyl v době vydání napadeného rozhodnutí splněn základní předpoklad pro založení odpovědnosti jiných subjektů za škodu, a žaloba je předčasná (k obdobnému závěru již Nejvyšší soud ČR dospěl v rozsudku ze dne 18. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 803/2003, nebo v rozsudku ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 25 Cdo 953/2003); dovolací soud proto dovolání žalobce zamítl (§ 243b odst. 2 věta před středníkem o.s.ř.).

Další články:

- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)